

ӨРКЕНДЕГЕН ӨНІР КЕЛБЕТІ

Сарыарқаның төскейінен орын тепкен Қарағанды облысының құрылғанына 70 жыл толып отыр. Мен өзімнің облыспен түйедей құрдас екенімді мақтан етемін. Мен Қарағанды қаласын тұрмысқа шыққан әлпемнің үйіне барғанымда 1946 жылы бірінші рет көрдім. Онда ескі қала ғана бар. Бұқпа өзені бойында жаңа қаланың ірге тасы жаңадан қаланып жатқан кез. Екі-үш қабатты үйлерді алғаш сыртынан көріп, адамдар жоғарғы қабатқа қалай шығады екен деп таң қалушы едік.

Сол жылдары Орджоникидзе атындағы және Ақсу колхозы Соқыр өзенінің бойына үй тігіп, бие сауып Қарағанды қаласына апарып қымыз сататын. Әлі есімде Нүрпейісов Нәби жылқышы, Төкенов Төлеутай қымыз сатады, әйелдері бие сауады. Ақсудан Сәдуақасов Тиышбай қымыз сатушы да, Бекмағанбетов Жарқымбек жылқышы болатын. Алғашқыда қымыздың литрін 24 сомнан, одан 18-ге түсті, қыркүйек айында 12 сомнан сатты. Есімде Зелентрестің түбінде той болды. Ескі қаламен екі орта ашық, құрылыстар жаңа ғана жүріп жатқан шақ. Үлкен ақ кигіз үйді

көлемінде ірі, әдемі, сәнді шәһарға айналғанының куәсі болып келеміз. Қарағанды облысының соғыс жылдарында, одан кейінгі халық шаруашылығын қалпына келтіру кезеңіндегі даңқы бүкіл одаққа белгілі болды. Соның бір мысалы: 1974 жылы Мәскеуде қаланың ішіндегі аэровокзалды сұрап, таяқ ұстаған бір қариямен жолықтым. Ол маған өзбекстаннансың ба деді. Жоқ қазақстаннанмын деп едім. «Ә, деді де қойды. Аса біле қоймады ғой деймін. Қарағанды облысынан деп қайталап едім: «А, оны естігем, көмір бассейні бар қала ғой», - деді.

Қазақстаннан сыртқары жерге барғанда Жезқазған облысын атамай Қарағанды облысынанмын, деп атаушы едім. Себебі ол маған бір түрлі жақын, сезілетін. Бұрын әр ауыл бір колхоз боп ұжымда еңбек етіп жатты. 1949 жылы ірілендірілді. 4 колхоз Орджоникидзе, Ақтөбе, Беталыс, Игілік колхоздары бірігіп, орталығы Ақтөбе болды. Алғашқы жиналыс үлкен өзеннің бойында өтіп, басқармасы болып төкенов

Тойбеков Омар, Ақымбеков Қасқатай, Есмағанбетов Хасен, Туғанбаев Сары МЖС-та қызмет етті. Кейіннен МТС болып құрылды. Оның орталығын Қайрақтыдан аудан орталығына көшіруге жаңағы аты аталған азаматтар көп еңбек сіңірді. Анығырақ айтсақ күштеп әкелуге себеп болды.

1954 жылы ақпан айында Қарағандының Шахтстрой комбинаты жүзге тарта газ-51 автокөлігімен Шетке қызыл кірпіш тасыды. Құрылыс 3 жылға жоспарланды. Құрылысшылар Қарлағтың сотталған адамдары болатын. Ол кез Сталин қайтыс болып, Маленковтың амнистия берген шағы. Украина, Беларусьсияның азаматтарынан құралған Қарлағ тұтқындарына құрылысты қай уақытта аяқтағандар, сол кезде қайтасындар деген талап қойылды да, құрылыс барынша жедел жүрді. Гордилов деген прораб құрылысты ноябрде аяқталды деп өткізді. Бітпей қалған екі қабат ақ үйдің екінші қабаты ғана. 1965 жылы ауылшаруашылығы басқармасының бастығы Байғабылов бітіртіп, өзіне контор жасады. Ал оның жанындағы бірінші ақ үй 1967 жылға дейін райком болды, қазір военкомат орналасқан. Кеңшар орталығының бар құрылысы сол жылы тұрғызылды.

МТС-тің директоры Русь деген

ТАРИХ БЕТІН ПАРАҚТАҒАНДА

1955 жылдың соңында теміржол вокзалы салынып бітті.
 1957 жылы Қазақстан Жазушылар Одағының Қарағанды облыстық облысаралық бөлімшесі құрылды.
 1958 жылдың 16 қаңтарында Еңбек гигиенасы және кәсіптік аурулар ғылыми-зерттеу институты (қазіргі физиология және еңбек гигиенасы институты) құрылды.
 1958 жылы 27 сәуірде спорт сарайы ашылды, оған кейін Н.Әбдіров есімі берілді.
 1958 Қарағанды телевизия студиясы құрылды. Оның алғашқы телехабары Шахтер күні қарсаңында эфирге шықты.
 1958 жылы 3 қазанда Кеңес Одағының Батыры Нүркен Әбдіровтың ескерткіші ашылды.
 1958 жылғы 16 қазанда Қарағанды облысы астық сату жөніндегі социалистік міндеттемелерін ойдағыдай орындап шыққаны үшін Ленин орденімен марапатталды.
 1958 жылы «Шахтер» орталық стадионы ашылды.
 1961 жылғы 14 қарашада Қарағанды қаласының Сталин ауданы Октябрь ауданы болып өзгертілді.
 1961 жылы Қарағандыда қазақтың шетелдермен достық және мәдени байланыс қоғамының облыстық бөлімшесі құрылды.
 1962 жылы 7 қаңтарда көрме залы ашылды.
 1963 жылы қаңтарда Қарағанды қаласының Киров және Шахтинск ауданы деп аталды.
 1964 жылы Қазақстан Суретшілер Одағының Қарағанды бөлімшесі құрылды.
 1966 жылғы ақпанда Қарағанды жаңа автовокзалы ашылды.

а п а р ы п
 тікті. Бала шаға біз де ере бардық. Үш күнгі сатқызбай жиналған қымызды тойға пайдаланды. Содан он жылдан кейін 1956 жылы онжылдықты бітіріп оқуға барғанда қала адам танымастай, 5 үйлері бар, өзгеріп кетіпті. Қарағанды қаласының одақ көлемінде Кузбасс, Донбастан кейінгі үшінші көмір алыбы, үлкен өндіріс ошағы болғанын газет беттерінен қызыға оқитынбыз. Қаланың одан кейінгі даму кезеңі көз алдымызда. Республика

Жұмабай сайланды. Қалдыбай деген тақпақтап арнау айтты. Ауыл адамдары айтып жүретін, қазір есімде қалмапты. Қайрақты ауылының орнына МЖС (машинно животноводческий станция), құрылды. Оның мақсаты техникасымен колхоздардың шөбін шауып, егінін салып, шауып береді. МЖС-ті Ленинградтан агрономдықты бітіріп келген Құлжанбеков Айткен деген басқарды. Сол жылдары еңбек еткен кадрлар алғыр, мейілінше парасатты жандар болатын. Рыс-мұқан Баймұқанов бухгалтер,

болды, кейін Туғанбаев Ерденбай деген азамат басқарды. Негізі жаңаарқалық болатын.

1958-ге дейін МТС-ті Орталық комитетінің пленумында РТС (жөндеу техникалық стансасы) жасады. Оның алғаш директоры Г.С.Фищук деген 1958 жылы Ленинградқа аспирантураға кетті де, Алматы ауыл шаруашылығы институтын қызыл дипломен бітірген Серік Рақышев басқарды.

Ол сол кезде. 26 жаста болатын. 1961 жылы 1 сәуірде 3 колхоз-Ақсу.Орджоникидзе, Сталин және РТС бірігіп Орджоникидзе атындағы совхоз болып құрылды. Директоры болып С.Рақышев сайланды. Ол 1964 жылға дейін істеді де, май айында Т.Ысқақов келді. Осы бір шебер ұйымдастырушы, іскер басшы шаруашылықты 13 жыл басқарды. 1977 жылдан Қуаныштай Сейілбеков, 1986 жылы Есенқұл Түсіпов басқарды.

Менің еңбек жолым осы шаруашылықпен тікелей байланысты. 1957 жылдан автомеханик, завгар болып еңбектендім. 1966 жылдан жұмысшылар комитетінің төрағасы, 1973 жылдан 1985 жылға дейін партком болып қызметтер атқардым. Кейіннен агроном - семеновод,

қойма меңгерушісі болып зейнеткерлікке шықтым. Бұл айтқаным облыстың бір пұшпағы болған шаруашылықтың тарихы еді. Сарыарқаның ортасынан ойып тұрып орын алған облыс бұл күндері тәуелсіз еліміздің өсіп, өркендеп, дамуына айтарлықтай үлес қосып келеді.

**Медет БАЙТАНАС,
 аудан тұрғыны.**